

Välfärdsopinion 2010: farväl till välfärdsstaten?

Stefan Svallfors

Sociologiska institutionen

Umeå universitet

Arbetarrörelsens forskarnätverks konferens "Nya värderingar, nytt samhälle?", Stockholm, 7 december 2010.

Varför?

- Välfärdspolitiken central för människors liv
- Formering av subjektiva föreställningar (normer, attityder, värderingar m m) centrala samhällsvetenskapliga forskningsområden
- Konsekvenser av välfärdspolitiska förändringar – inte bara materiella
- Vad betyder valet 2010? Ligger attityd- och värderingsförändringar bakom?

”Optimalt” opinionsstöd för välfärdspolitiken

- Tillit att den kan lösa sina uppgifter
- Stöd för höga välfärdspolitiska utgifter, skatter m m
- Stöd för offentliga instanser som lämpliga leverantörer
- Låg grad av misstänksamhet om ”free riding”

De svenska välfärdsstatsundersökningarna

- (1981), 1986, 1992, (1996), 1997, 2002, (2006), 2010
- Riksrepresentativa urval (ca 2000, 8000 2010)
- Ca 60-75 svarsprocent

Attityder till frågan "Skatterna går till olika ändamål. Anser Du att den mängd skattepengar som går till de ändamål som nämns nedan bör ökas, hållas oförändrade, eller minskas?"

<i>Andel som vill öka utgifterna (+) samt andel som vill minska (-)</i>	1981	1986	1992	1997	2002	2010
Sjuk- och hälsovård	+ 45 - 3	+ 47 - 4	+ 53 - 4	+ 77 - 2	+ 79 - 2	+66 -2
Stöd till äldre (pensioner, äldreomsorg m m)	+ 30 - 1	+ 37 - 3	+ 60 - 2	+ 70 - 2	+ 70 - 1	+70 -2
Stöd till barnfamiljer (barnbidrag, barnomsorg m m)	+ 31 - 12	+ 43 - 8	+ 32 - 15	+ 41 - 11	+ 34 - 8	+27 -8
Bostadsbidrag	+ 13 - 36	+ 13 - 36	+ 13 - 38	+ 14 - 34	+ 8 - 48	+11 -25
Socialbidrag	+ 16 - 22	+ 17 - 22	+ 13 - 26	+ 21 - 21	+ 15 - 21	+22 -15
Den vanliga skolan (grundskolan och gymnasieskolan)	+ 26 - 7	+ 32 - 2	+ 50 - 1	+ 70 - 1	+ 71 - 1	+60 -1
Sysselsättningspolitiska insatser	+ 69 - 6	+ 56 - 10	+ 62 - 7	+ 47 - 20	+ 34 - 19	+45 -9
Statlig och kommunal administration	+ 2 - 56	+ 2 - 55	+ 3 - 71	+ 3 - 68	+ 3 - 62	+3 -58

Individuell skattebetalningsvilja

<i>Kan tänka sig att själv betala mer skatt om den går till... (%)</i>	Ja 1997	Ja 2002	Ja 2010
Sjuk- och hälsovård	67	65	75
Stöd till äldre (pensioner, äldreomsorg m m)	62	60	73
Stöd till barnfamiljer (barnbidrag, barnomsorg m m)	42	39	51
Socialbidrag	29	25	40
Den vanliga skolan (grund- och gymnasieskolan)	62	61	71
Sysselsättningspolitiska insatser	40	31	54

Attityder till frågan "Hur anser Du att nedanstående verksamheter bör finansieras?"

<i>Andel som svarar "bör som nu huvudsakligen betalas genom skatter och arbetsgivaravgifter"</i>	1986	1992	1997	2002	2006	2010
Utbildning	79	75	75	76	86	81
Sjukvård	90	90	92	93	91	95
Barnomsorg	63	63	66	69	74	78
Äldreomsorg	-	92	89	91	91	93

Attityder till socialförsäkringarnas finansiering

<i>Andel som svarar "Bör som nu i huvudsak betalas genom skatter och arbetsgivaravgifter, vilka behålls på nuvarande nivå"</i>	1992	1997	2002	2006	2010
Sjukförsäkringen	78	74	79	74	85
Arbetslöshetsförsäkringen	71	68	66	62	66
Pensionerna	77	73	74	72	81

Attityder till frågan "Vem anser Du i allmänhet är bäst lämpad att sköta följande service?"

Andel "Stat/Kommun" (%)	1986	1992	1997	2002	2006	2010
Utbildning	91	87	85	87	86	85
Sjukvård	91	85	90	87	80	83
Barnomsorg	55	57	62	68	70	69
Äldreomsorg	81	83	82	86	80	78
Socialvård	91	89	88	90	91	85

Attityder till frågan "Vem anser Du i allmänhet är bäst lämpad att sköta följande service?"

Andel "Privata företag" (%)	1986	1992	1997	2002	2006	2010
Utbildning	8	11	12	10	13	9
Sjukvård	9	14	9	12	19	13
Barnomsorg	10	20	18	15	16	17
Äldreomsorg	5	10	10	9	15	15
Socialvård	2	4	5	3	5	5

Attityder till frågan "Hur vanligt tror Du det är att sociala bidrag och tjänster utnyttjas av sådana som egentligen inte behöver dem?"

<i>Andel som svarar "instämmer helt"</i>	1986	1992	1997	2002	2006	2010
Många av dem som utnyttjar sjukvården är inte alls särskilt sjuka	14	17	10	9	13	9
Många av dem som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville	42	29	28	34	30	20
Många av dem som får socialbidrag är egentligen inte fattiga	29	29	19	15	12	9
Många av dem som får bostadsbidrag borde flytta till mindre och billigare bostäder	24	29	28	22	17	16
Många av dem som sjukskriver sig är egentligen inte sjuka	27	28	14	16	21	11

Bedömd risk för olika slags försörjningsproblem

<i>Hur stor tror du sannolikheten är att du...</i> (Sannolikt %)	1997	2002	2010
kommer att bli arbetslös inom de närmaste åren? (18-65 år)	20	14	16
inte får den sjukvård du behöver om du skulle bli sjuk?	27	23	17
inte klarar en månads sjukskrivning utan allvarliga ekonomiska konsekvenser? (18-65 år)	30	21	20
inom de närmaste åren måste avstå från läkarbesök på grund av att du inte har råd?	17	11	9
måste flytta från din bostad inom de närmaste åren p g a för höga boendekostnader?	15	11	11
får en statlig pension som inte ger dig en acceptabel levnadsstandard som pensionär?	56	47	45

Välfärdspolitikens måluppfyllelse

<i>I hur stor utsträckning anser du att den offentliga sektorn i Sverige klarar att... (%)</i>	<i>Mycket/ganska liten utsträckning 2002</i>	<i>Mycket/ganska liten utsträckning 2010</i>
svara för en god barnomsorg?	22	10
svara för att barn och ungdomar får en god skolutbildning?	34	20
upprätthålla en hygglig levnadsstandard för de arbetslösa?	22	26
upprätthålla en hygglig levnadsstandard för de sjukskrivna?	23	35
svara för att de sjuka får den sjukvård de behöver?	38	25
garantera ålderspensionärerna en hygglig levnadsstandard?	49	48
svara för en god äldreomsorg?	51	46

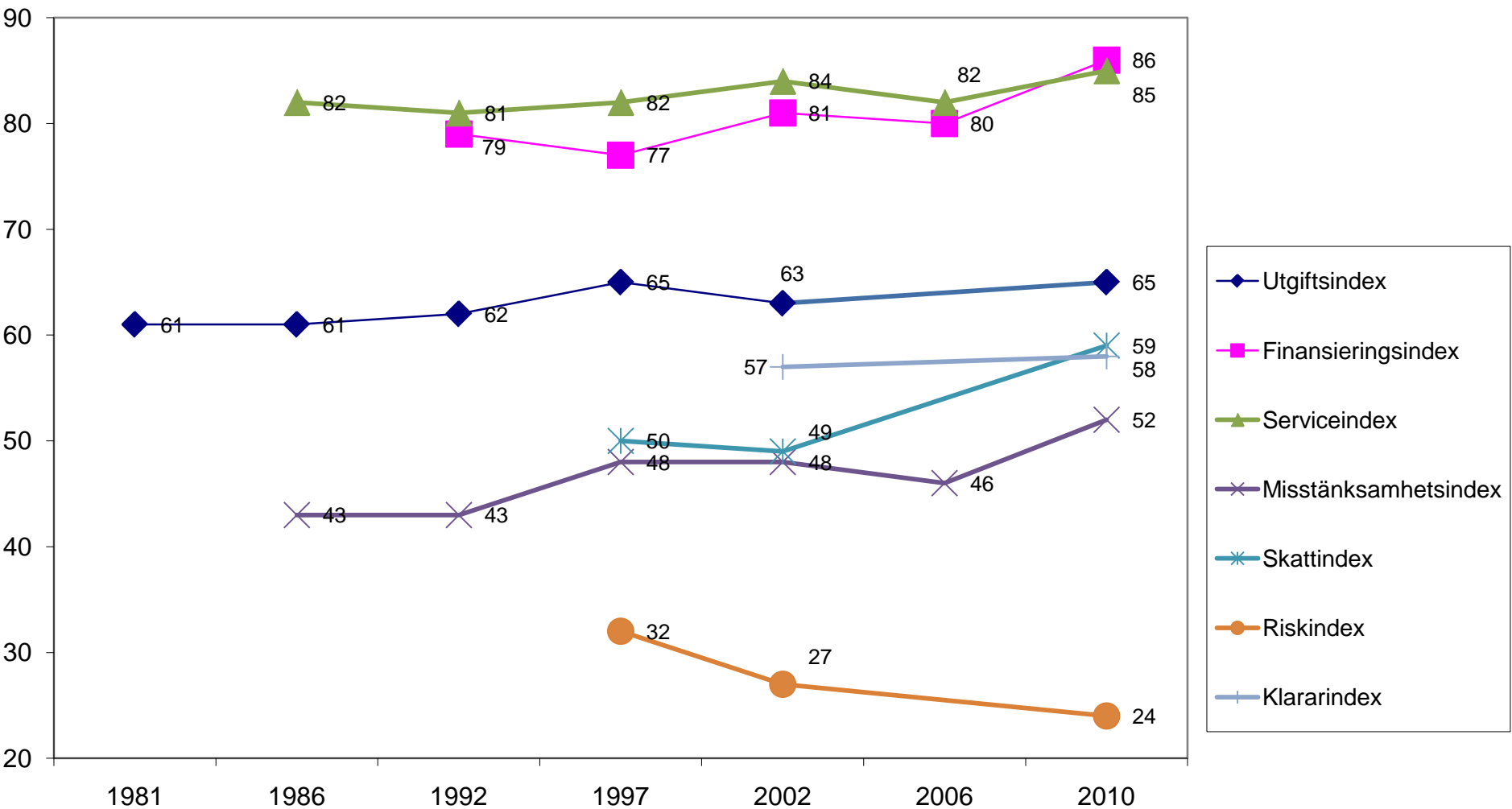
Index (0-100)

- Utgiftsindex
- Skattindex
- Finansieringsindex
- Serviceindex
- Misstänksamhetsindex
- Riskindex
- Klararindex

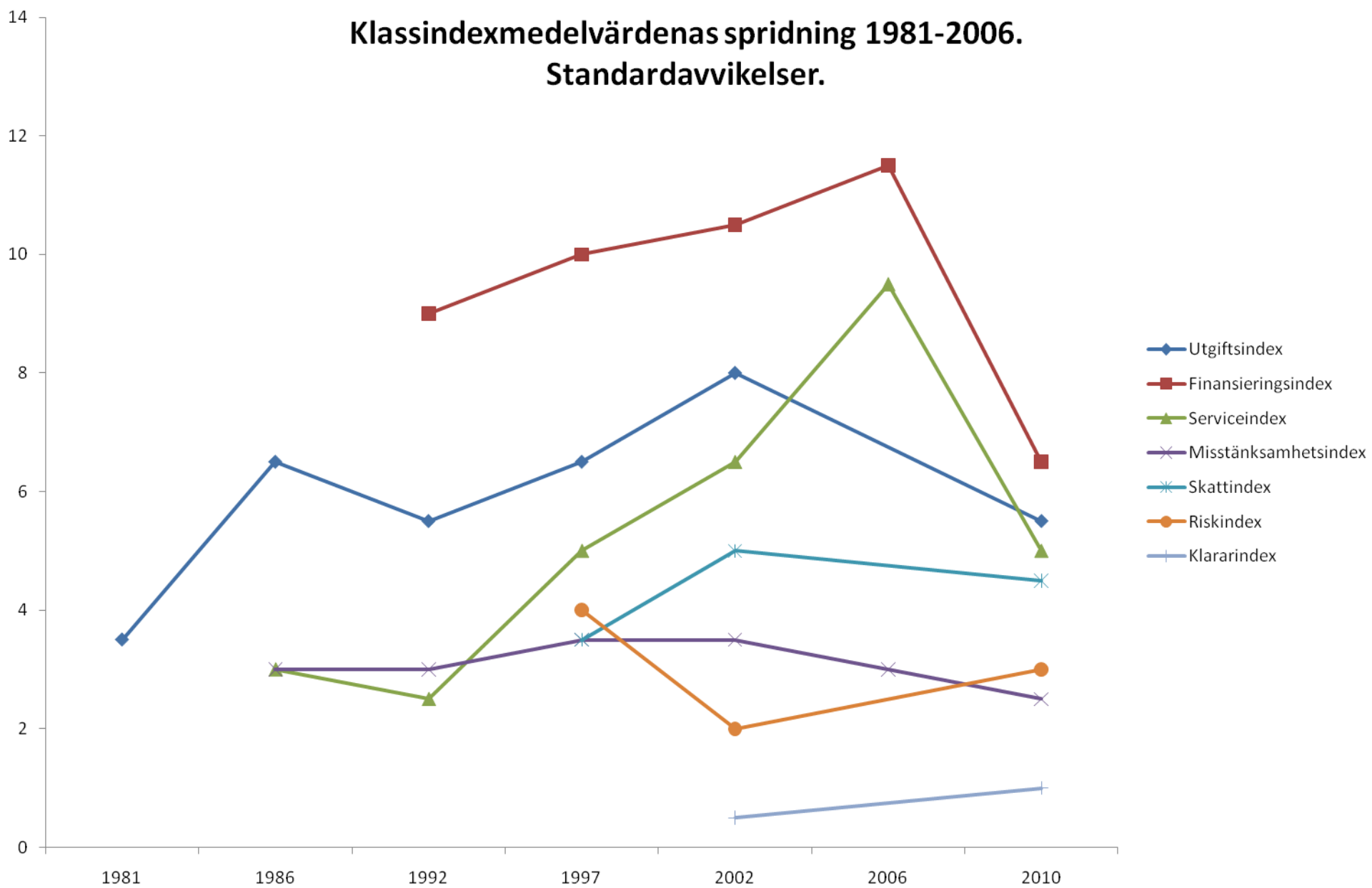
Vad betyder högt värde?

- *Stöd för höga utgifter*
- *Hög betalningsvilja*
- *Stöd för kollektiv finansiering*
- *Stöd för stat och kommun*
- *Liten misstänksamhet*
- *Hög uppfattad risk*
- *Klarar bra*

Indexvärden 1981-2010

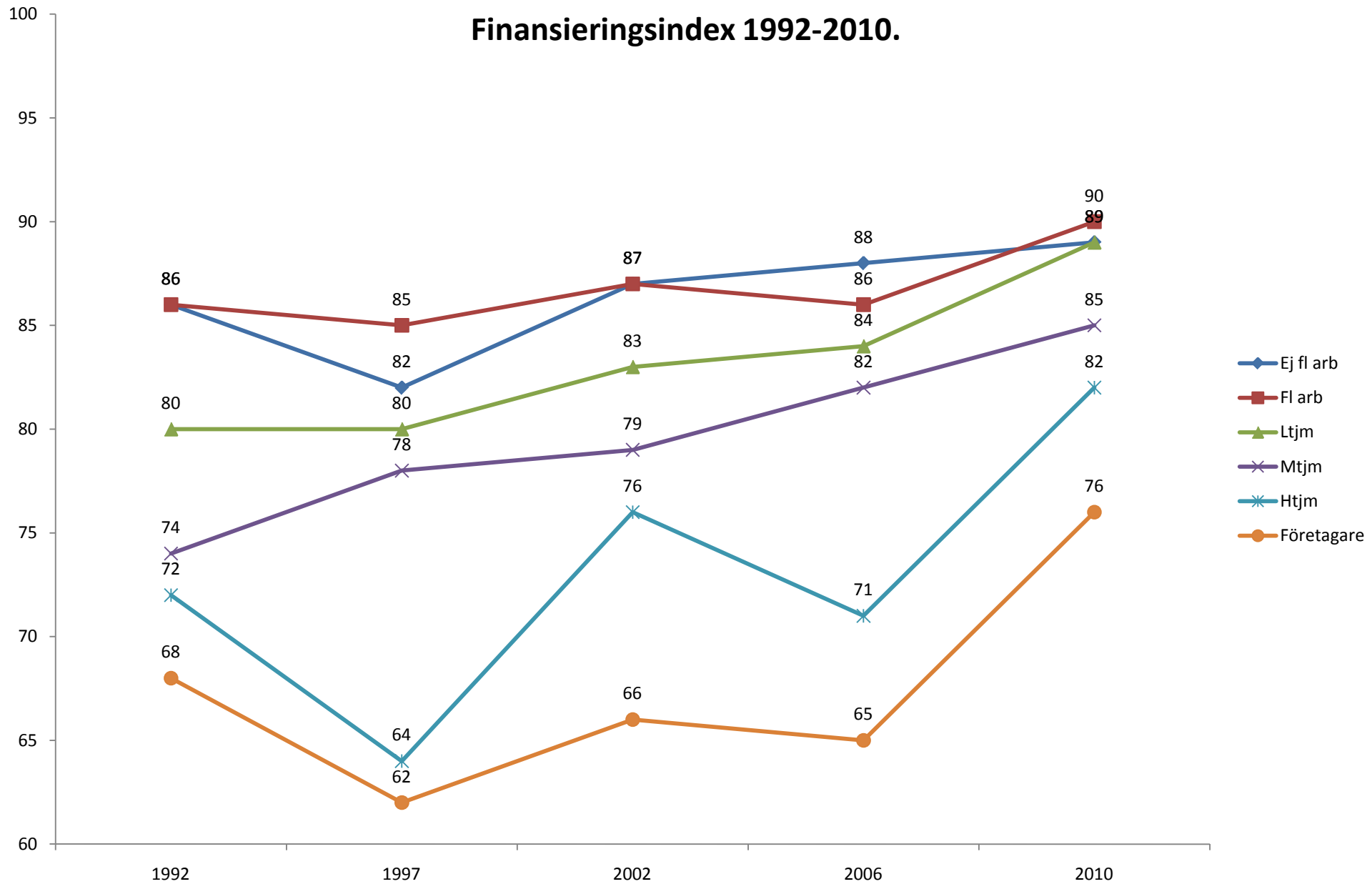

Klassindexmedelvärdenas spridning 1981-2006. Standardavvikelser.

Finansieringsindex 1992-2010.

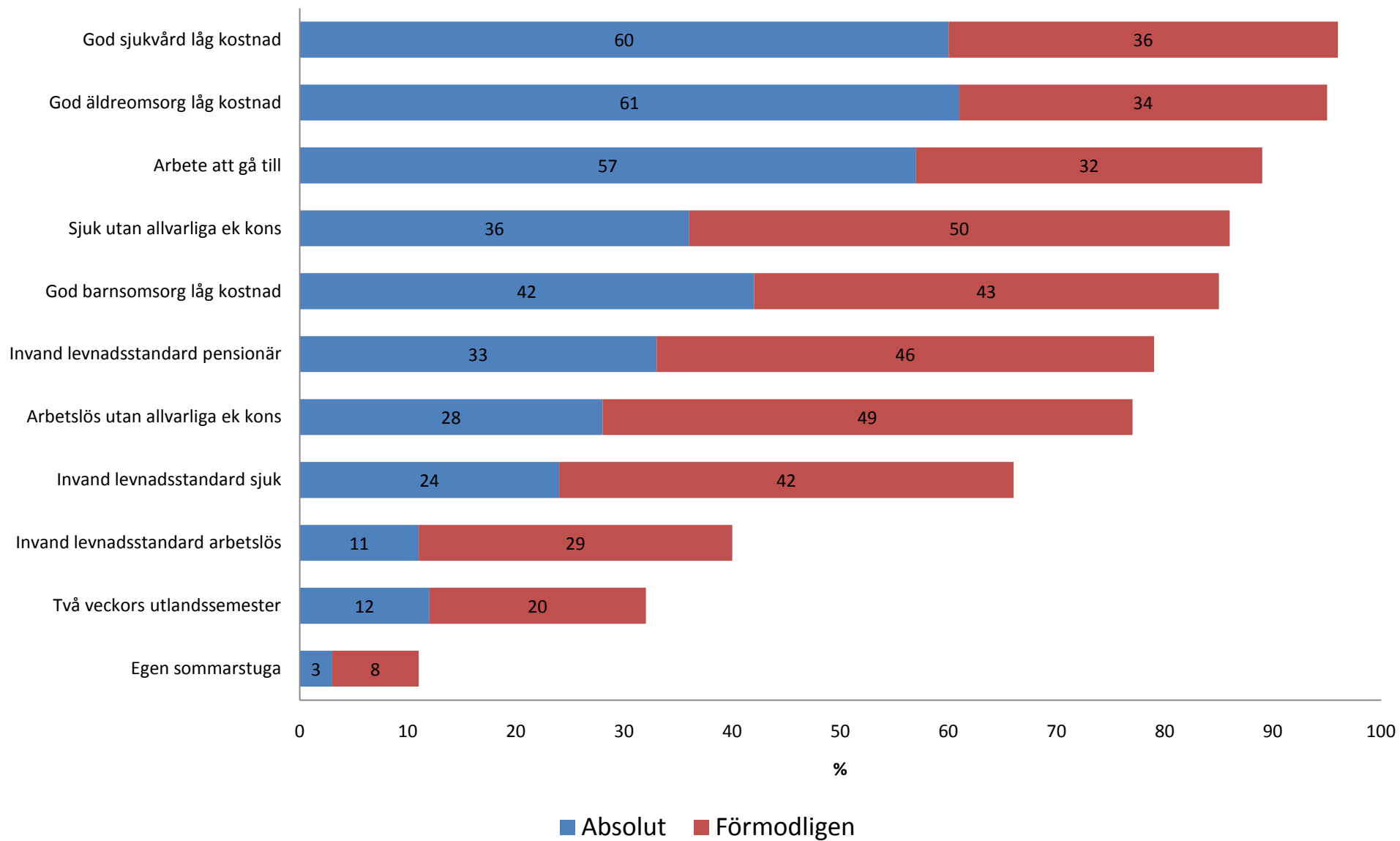
Välfärdsstatens moraliska ekonomi

Vad borde man enligt Din uppfattning rimligen ha rätt att förvänta sig som invånare i Sverige?

- Behålla sin invanda levnadsstandard om man blir sjukskriven
- God sjukvård till låg kostnad om man blir sjuk
- Behålla sin invanda levnadsstandard om man blir arbetslös
- God barnsomsorg till låg kostnad när man har små barn
- Behålla sin invanda levnadsstandard när man blir pensionär
- Ha råd med två veckors semester i utlandet om året
- Ett arbete att gå till
- Klara några månaders sjukskrivning utan allvarliga konsekvenser
- God äldreomsorg till låg kostnad om man behöver
- Ett eget fritidshus/sommarstuga
- Klara några månaders arbetslöshet utan allvarliga konsekvenser

Borde man absolut ha rätt att förvänta sig; Borde man förmodligen ha rätt att förvänta sig; Borde man förmodligen inte ha rätt att förvänta sig; Borde man absolut inte ha rätt att förvänta sig; Vet inte

Vad har man rätt att förvänta sig?

I skuggan av framtiden I

Ibland diskuteras vilka följder olika slags samhällsförändringar skulle få. Ange för var och en av nedanstående förändringar om Du tror de skulle få positiva eller negativa följder för samhället i stort.

- Mer av sjukvården bedrivs i privat regi
- Medborgarna får i större utsträckning betala själva för vård, omsorg och socialförsäkringar, samtidigt som skatterna sänks
- Mer av barnsomsorgen bedrivs i privat regi
- Inkomstskillnaderna i Sverige minskar markant
- Fler skolor bedrivs i privat regi
- Hårdare kontroller av sjukskrivna och arbetslösa
- Skillnaderna i levnadsstandard mellan människor i Sverige ökar markant
- Det blir lättare att flytta till Sverige och bosätta sig här

Mycket positiva följder för samhället i stort; Ganska positiva följder för samhället i stort; Varken positiva eller negativa följder för samhället i stort; Ganska negativa följder för samhället i stort; Mycket negativa följder för samhället i stort; Vet inte

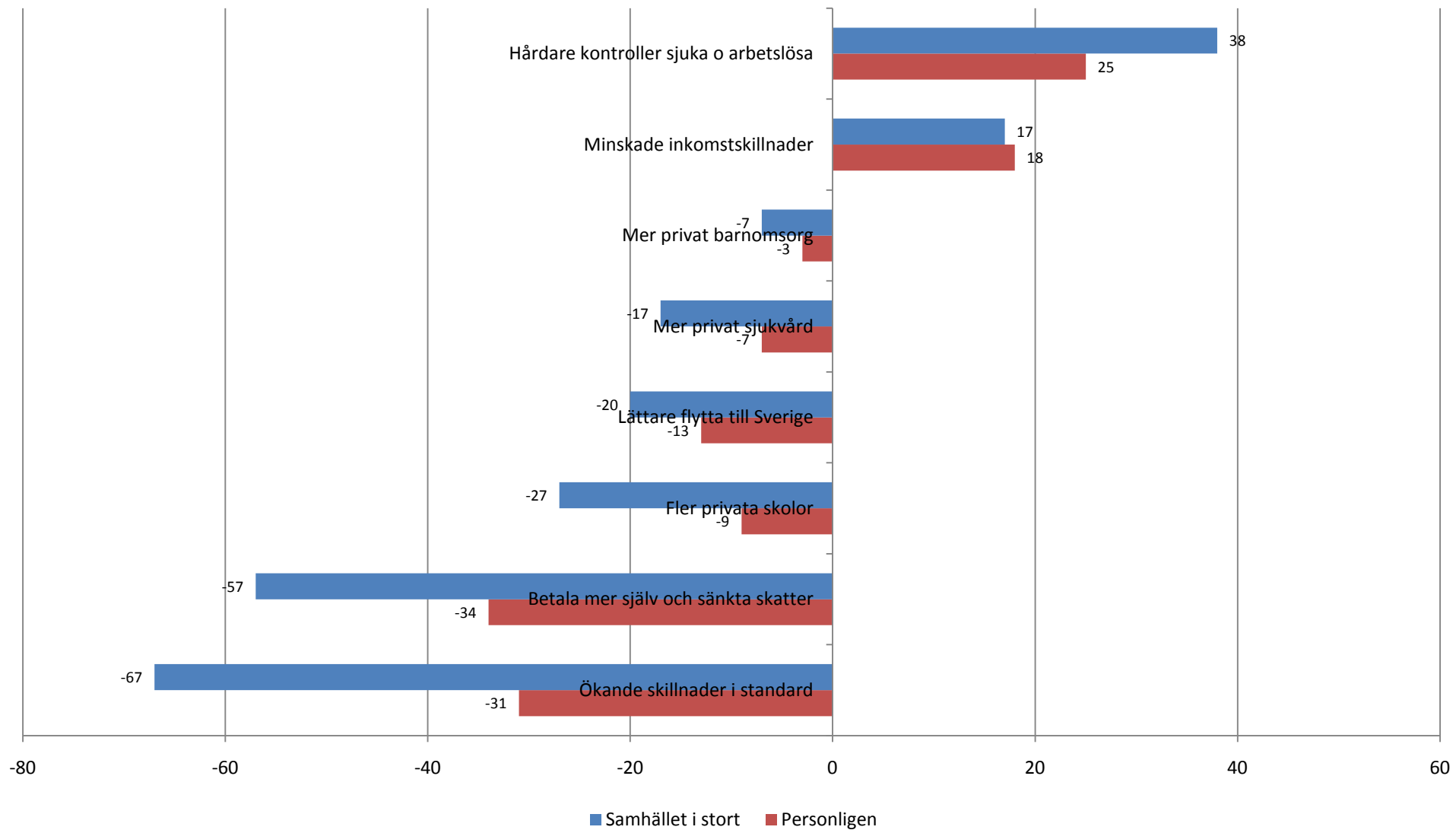
I skuggan av framtiden II

Och ange för var och en av dessa förändringar om Du tror de skulle få positiva eller negativa följder för Dig personligen.

- Mer av sjukvården bedrivs i privat regi
- Medborgarna får i större utsträckning betala själva för vård, omsorg och socialförsäkringar, samtidigt som skatterna sänks
- Mer av barnsomsorgen bedrivs i privat regi
- Inkomstskillnaderna i Sverige minskar markant
- Fler skolor bedrivs i privat regi
- Hårdare kontroller av sjukskrivna och arbetslösa
- Skillnaderna i levnadsstandard mellan människor i Sverige ökar markant
- Det blir lättare att flytta till Sverige och bosätta sig här

Mycket positiva följder för mig personligen; Ganska positiva följder för mig personligen; Varken positiva eller negativa följder för mig personligen; Ganska negativa följder för mig personligen; Mycket negativa följder för mig personligen; Vet inte

Samhällsförändringars effekter? Procentbalans

”Satsa på ett samhälle där inkomstskillnaderna är små”

%	1992	1997	2002	2010
Bra förslag	55	54	48	47
Dåligt förslag	24	23	27	24

Ett långsamt farväl till välfärdsstat och jämlikhet?

- Nej – inget tyder på att det var här valet förlorades för S
- Stabila attityder, förändringar går snarast mot *ökat* stöd
- Den socialdemokratiska välfärdsstaten vann, socialdemokraterna förlorade?
- De till synes obefintliga skillnadernas politik?
- 'Grupper det är synd om' vs. Hegemoniska projekt
- Det rödgröna samarbetets bristande attraktion?